

Abstract

Mundus Novus is a selection of poems from *Uyayi sa mga Patay na Buwan*, a longer eco-poetry collection that imagines a postapocalyptic civilization after humans have finally destroyed the planet of their birth. This collection reflects on the patterns of colonization, disregard, and destruction that has trapped humanity in cycles of violence—against each other and against nature. There is no Planet B, and climate change is our daily reality now, putting us on track to render the only world we have inhospitable. *Mundus Novus* attempts to answer the question: if there was indeed a Planet B, would it survive our civilization?

Keywords

Sci-fi,
ecopoetry,
space poetry,
speculative
poetry

English title

Mundus Novus

1. Supernova
2. The New World
3. Indakuna
4. Morning Playlist
5. Manunggul

MUNDUS NOVUS

RALPH FONTE

Dati na kitang sinulatan nang mahaba-haba ukol sa pagbabalik ko mula sa naturang mga rehiyon na natuklasan at ginalugad namin kasama ng hukbong-dagat sa atas at gugol ng Kamahal-mahalang Hari ng Portugal. At ang mga ito ay karapat-dapat ngang tawagin na isang bagong mundo.

—Amerigo Vespucci

TALANDIKLAB

Dalawang dantaon at alam na natin ang itatawag sa lahat maliban sa kaibigang hindi matabihan pagkatapos ng mahabang pagkasunog. May talang nilalamon ng sariling pagbabaga, at sandali itong hindi ko na ulit alam ang sasabihin.

Nakadungaw muli si Mira sa itim na unat ng kalawakan. Kahit saan, maiipon pa ring alikabok sa paligid ang libag at kalungkutan. Tatlong buwan bago lumapag sa bagong planeta at tulad ko, hindi niya na rin kilala ang mga bituing nagdaraan, ang kani-kanilang pag-iisa lamang. Ayaw kong isipin ang kaniyang mga naiwan. Iniilawan ng komputadora ang pisngi niya, hinahaplos ng tanglaw ang mga labing tikóm.

At ako rin, magiging sumasabog na bituin kung isasaysay ang lahat ng pinagsisisihan. Umid na ulit ang mga ulanag. May mga agwat na ang pinagsaluhang pananahimik ang tanging makatatawid. Tatabihan ko siya sa paanan ng kama, at isasandal niya ang ulo sa balikat ko. Itatahi ang mga daliri sa mga daliri ko. Hahagkan ko siya sa noo. Kagaya ng napakarami sa ating mga ritwal, nagsisimula kami sa pagsasalo. Ganitong sikip, lumalapot ang lahat ng nahahaplos. Baysak ng tubig. Palad na umaagos. Katawang nagtatanong, *bulalakaw ka ba o buwan?* Binabaybay ng hintuturo ang malalambot na labi. Higpit ng yakap, nagigibang agwat, nalulusaw sa bibig ang lumbay, sumasagot ang katawan: *tala* ng walang-balikang paglalapit, matimtiman, kaming dalawa, halos mga bituing kambal, nagsusubuan ng napupunding liwanag sa laot ng kalawakan.

ANG BAGONG MUNDO

At isa rin kayang kasalanan itong ligaya
ng pagsapit sa isang bagong daigdig
na matatahanan, ngayon pa ma'y hinog na
na pag-ugatan ng buhay sapagkat hitik
sa kislote ng mga kakaibang nilalang
hindi pa man teraformado?
Sa wakas, ang unang kolonyang
lampas sa balani ng una nating bituin:
panibagong lupa na sasapo sa paa,
nagmamanibalang na sa hipo ng tao.
May bakas ang bawat paglalapat
at may katotohanang hindi natin matatakas.
Baon pa rin natin ang lahat ng aral
ng masaklap nating kasaysayan:
mga protinang gulay, dinalisay na usok,
mga anihan ng liwanag, arkitekturang modular—
oo, may panibago tayong babaguhing mundo.
Hininga. Pawis. Mga kukong nagbubungkal
ng putik. Ngayon pa lang, may nasimulan na
tayong haynayan ng pagbabago:
mananahan din dito
ang nananahan na sa ating mga loob.

Nang bahain ng sinaunang siyanobakterya
ng oxihena ang Lupa upang makaawit tayo
pagkaraan ng ilang milenyo,
may nilunod silang isang buong planetang
buháy. At nang matuto tayong mahalín
ang sarili nating hininga, ang buwis pa rin
ay plane-planeta. Kasalanan ba ang ating ligaya?
Kahapon ginanap ang unang lamay
pagkatapos ng Katunawan
sa laot ng kalawakan. Binabago na natin itong
mundo. Nang huli ko siyang makita,
humahangos pa si Dave sa galak, may natuklasan
habang inaaral ang haykapnayan

ng mga nilalang ng bago naming daigdig.
Nakangiti siyang parang si Hernán Cortés
pagkalupig ng Tenochtitlan,
pero mas mabango at kumpleto ang bagang.
Nahanap nila kahapon ang kanyang bangkay,
luray na hating-katawan at bangas na mukha.
Ginusto ko sanang mag-usal ng ilang salita
ng pamamayapa mula sa sinauna nating
mga pananampalataya, isang uri ng pagpapaugat
ng matatandang diyos sa panibagong lupa,
waring mga sagradong punong malililiman sana
sa hapis pero alam ko rin kung ano ang tumutugis
sa atin, na may dala tayong dahas, mistulang
kasalighay o anino, kahit saan tayo huminga.
Nakikita ko si Dave, lumulutang sa itim na batis,
napaliligiran ng lumalapot na sapin ng mikrobyong
kinakatas ng kaniyang mga retaso, na dahan-dahang
gumagapang sa agos ng sapang malasapot,
na para bang kung anong nanginginain, kasabay
ng buo-buo niyang dugo, ng mga kimpal ng utak,
ng mga bubog ng gusilaw at mga hibla ng kamisang nilón,
hanggang umabot sa dagat at mahulog
sa lumalagunlong bunganga ng hayop sa kailaliman,
bumubuhos sa lalamunan ng mundong walang-muwang.

INDAKUNA

Hindi pa namin masabi kung saan ito nagmumula,
 alam lamang na mapanghimok, labis na mapang-akit,
 ginsang sumisigid sa ratay nang gabi: kakatwang musika,
 marahil nga musika, musika ng gayta, musika ng kulintang,
 musika ng mahahagong na tambol, ng *khoomai* na awiting
 gumagaralgal sa lalamunan, ng mga punong lumalangitngit
 pagkatapos ng kidlat, o marahil ng kulog, ng malalayong
 yanig na wala pang pangalan ngunit katunog ng pagbangon
 ng isa pang halimaw, ng isa pang burol, ng isa pang diyos.
 Ang alam ko lang, tumutugon itong katawan,
 mistulang sumasaliw sa indayog ng tugtuging narinig
 sa pagkamusmos ngunit nalimot sa paglaki, o baka likas lang
 na indak ng laman, lukso ng pandinig. Hindi ba sinabi ni Erik
 na wala ang mga notang ito sa artsibo, itong mga notang
 ni hindi maulinig ng aming mga panukat at instrumento,
 maging ang ganitong mga kilos, itong mga balighong tikwas
 ng tuhod, ng mga biyas, ng daliri, mga kilos na hindi ko pa
 alam ang tawag. Ang alam ko lang ay napupuno ako
 ng nag-uumapaw na bangis, nadadalang magpunit ng mga bagay,
 manakal, na magkakasag sa esmeraldang sapa, na sugatan
 ang pusikit na karimlan ng nanlulurang sulo.
 Ang alam ko lang ay pamilyar itong pakiramdam,
 waring sinaunang sayaw na hinuhubugan ng alaala
 ng kamana, ng mga sihay, ng pulso, paanong alam ng adunra
 na maging pangil at galamay na nagtatagong walang-igkas
 sa kumunoy kahit sumisibad sa ligaya at pagtatalik
 ang maliliit na nilalang sa ibabaw, sapagkat nakaabang
 sa balighong tunog sa hangin, at biglang sasakmal na lang
 pag-ilandang ng singasing ng nagdaraang surmay,
 paanong alam ng mga nakatambang sa tubig
 ang sinaunang tulang ito, ang nagngingiping malalabay
 na bato, at ang kasunod nitong mga ritwal ng pagsubo
 sa duguang bangkay pagkatikom ng mga kilapsaw.

MORNING PLAYLIST

Ibig kong sabihin, may nahagkan ka na ba sa gitna ng isa pang kanta? Ganito ring bingit ng umaga na nag-iin-in pa ang mga paa sa loob ng kumot at kinakalabit ng gitara ang bawat hibla ng mundo, ang lalamunan at ang mga daliri, ang mga pariralang namumutawi sa labi, kaya bakit hindi na lang patulan kahit magkulang ang pagsuyong nagtatapos lamang dapat sa himig ngunit bigla ngayong itutuloy sa singhap ng isa pang napaaawit na bibig? Ganito ko ibig magising sa mundong salat sa kape. Kasandalan mo at tila mahahabang lansangan ang ating mga kamay at mistulang nakadipang yakap ang ating mga langit. Wala na ngayong musika, paalala mo, maliban sa dinadala ng ating mga katawan. Samakatwid, alaala ang mga pinauulit-ulit na tugtuging galing pa sa nasirang planeta ng ating mga ninuno. Kung nabuhay kaya tayo sa Lupa, nakilala kaya kita sa diin ng nagsisiksikang mga katawan? Kung natuto nga tayong huminga at humakbang sa buntalang sukdol-layo, malamang. Marahil may kapihan, at nakayuko kang nakatitig sa selepono. Marahil may tumutugtog na awiting kilala nitang dalawa. Kapag nilapitan kita, at itinuloy ko ang himig ng pangalan mo sa mga guhit ng matandang kahoy, makikipagkamay ka, ngingiti, at sasama sa aking itilapon sa mga humihikab na daan ang ating mga kalungkutan. Tatayo tayong magkatabi sa isang malayong dalampasigan ng mga banging apog, ng mga inuling na bakawan at tastas na lambat at maririnig na inuulit na litanya ng hangin ang magkasalo nating pag-iisa, at kung gayon, na sa dating planeta ay may mga nagkakakilala sa internet at sa mga bar, na nagkatabi lang sa bus o nagkabanggaan sa museo, hindi ba maaaring hawakan ko ang mga kamay mo, at sa ilalim ng limang buwan at sinisino pang kalangitan ay uma-umagang matutong awitan ka ng panibago na namang kanta?

MANUNGGUL

Ani Mira, ganito na niya nahanap
ang mga labí: hanay-hanay ng nangakadapang
katawan sa sahig ng ukà sa likod ng talón,
pawang nakahalik na bungo sa alabok,
pahatimbilog na nakapaligid sa nakalutang na patak
ng asoge. Hindi hinihipo ng anggi ang malamlam
na mga anino. Ano ba ang alam natin sa pagdaralamhati?

Madalas kumulog sa mundong ito.
Sa ikatlong libingan, nakalikmo sa isang bato
ang bangkay sa ilalim ng merkuryong esfera.
Sa sinag ng mga buwan, waring nagbabaga
ang mga guhit na nakaukit sa balat nito.
Ano kayang mga nilalang ito, na dinarang
ang kanilang mga yumao bago ikubli sa ulan?

Huwag daw naming tawaging libingan, babala
ni Iván: kahit ang mga banga na puno ng agnas
hindi bat mapanganib ang magbasbas
ng malay sa mga bagay na umid? Hindi lahat
ng naghihipo ng paa sa bilad na bangkay
ng kalahi ay nagluluksa. Hindi lahat ng nagbubuga
ng usok sa bibig ng patay ay naglalamay.
Wala tayong alam sa kataka-takang anatomiya
ng kanilang pagkalipol kundi ang mga nagpilat.

Paano, samakatwid, nakikilala ang dalamhati?
Sa dating daigdig, may mga nilalang na humakot
sa kalansay ng kanilang mga yumao, binuhat
ang mga katawan ng patay nilang mga supling
patawid ng tatlong karagatan. Nagtabon ng patpat,
ng alikabok, at mga tuyong dahon
sa nilalanggam na mga katawan. Nang malaglag
ang una naming anak, pinilas ni Mira ang pusod
at itinapon sa malalim na dagat-dagatan. Labag ito
sa atas na pugnawin ang lahat ng namatay

TULA

at gawing pataba sa mga pananim. Hinablot niya
ang bilig at tinangay sa ilang. Bumalik na kumukulog
at wala nang ulan, puno ng lumot at luad ang mga kuko.
May bahid ng asoge sa damit. Durog na banga.
Amoy ng kamanyang.
Tayong lumaki sa dilim at hindi tinuruang tumangis,
ganito tayo muling natuto ng pagluha: sa langit.
Nabasag sa kamay ko ang urna pagyakap niya.
Umapaw na ilog ang uyayi sa kanyang mga mata.